

In memoriam Bob van Aartsen

**Namens de Zeeuwse insectenwerkgroep:
Chiel Jacobusse**

Op 1 juli 2007 is op 87-jarige leeftijd Bob van Aartsen overleden. Hoewel al enige tijd merkbaar was dat de jaren hem parten gingen spelen, kwam het overlijden toch erg onverwachts. Voor de Nederlandse entomologie, maar vooral voor zijn vele vrienden is het een grote slag; we missen Bob nog bijna dagelijks.

Op de overlijdenskaart van Bob stond een foto van een schorzijdebij. Het zal sommigen misschien bevreemd hebben, want hoewel Bob een breed georiënteerde entomoloog was, was hij toch in de eerste plaats een diptera-man, die gedurende lange tijd de aculeaten er maar “een beetje bij deed”, zoals hij dat zelf uitdrukte. In Bob's geval hield dat altijd nog in dat hij ook op het gebied van aculeaten één van de meest actieve vangers van Nederland was. En de laatste tien jaar telden de aculeaten steeds sterker mee. Dat kwam omdat Bob een beetje teruggekeerd was naar zijn Zeeuwse roots.

Als insectenwerkgroep van Het Zeeuwse Landschap maakten we een jaar of tien geleden kennis met Bob. Hoewel de 75 al gepasseerd was het geen oude man die zich aansloot bij onze groep en daar al weldra de eerste viool speelde.

Er hoefde maar iets aan de hand te zijn of hij pakte zijn auto en kwam naar het Zeeuwse. Een bijzondere waarneming of een onverwachte extra excursie was voldoende aanleiding. In het veld viel Bob temidden van allemaal veertigers en dertigers bepaald niet uit de toon. Niet als het om het passeren van hobbels in het terrein

ging en al helemaal niet als het ging om jeugdig elan, humor en wetenschappelijke nieuwsgierigheid. Bob voelde zich – als geboren Zeeuw – binnen onze groep als een vis in het water en vaak juttten we elkaar op met een soort onschuldig chauvinisme.

Toen Bob zich bij onze groep voegde waren we vooral bezig met zweefvliegen, maar na een paar jaar kwam het accent geleidelijk op de aculeaten te liggen. De hele groep volgde de brede belangstelling van onze leermeester en nestor. Zodra Bob merkte dat je serieus met een groep bezig was, was hij buitengewoon genereus. Zijn support bestond niet alleen uit goede raad; hij voorzag ons ook van bergen literatuur, bracht ons in contact met anderen en last but not least bezorgde hij ons studiemateriaal. Hij kon achteloos langs zijn neus weg zeggen “ik zal wel eens een referentiecollectietje voor je samenstellen”. Dan kwam-ie de volgende keer met een berg dozen aanzetten die vol zaten met

prachtig geprepareerde beesten van de groep waar je op dat moment mee bezig was. Toen we besloten om een speciale studie te maken van *Colletes halophilus* was het Bob die de zaak aan alle kanten stimuleerde. Op een gegeven moment kreeg ik een grote stapel kopieën en overdrukken in handen gedrukt met

de opmerking: “Zo, dan word jij van nu af onze *Colletes*-man”. Er zaten overdrukken tussen tot uit Japan en Turkije toe!

We genoten allemaal met volle teugen en de insectenwerkgroep werd een hechte vriendenclub met Bob als vaderlijke nestor. Zijn laatste excursie in het Zeeuwse was bij de Elderschans in Aardenburg en zelfs toen nog had hij meer en betere vangsten dan alle anderen.

Met Bob van Aartsen is een prominente entomoloog maar vooral een bijzonder hartelijk en warm mens heengegaan. Voor ons en voor velen was Bob een dierbare vriend die voortleeft in onze harten. Ook vanaf deze plaats wensen we zijn dierbaren, Truus, Vera en Frans heel veel sterkte toe.

Herinneringen aan Bob van Aartsen

Ad Mol

Mijn eerste ontmoeting met Bob vond plaats tijdens de wintervergadering van de Entomologische Vereniging in 1984. Ik had toen net mijn eerste artikeltje met enkele nieuwe Nederlandse bladwespen gepubliceerd in *Entomologische Berichten*. Ik was op dat moment speciaal geïnteresseerd in de soort *Macrophya alboannulata*, die pas kort daarvoor als afzonderlijke soort was afgesplitst van *M. albicincta*. Ik had *M. alboannulata* op basis van één exemplaar als nieuw voor de fauna gepubliceerd. Bob bood al bij onze eerste ontmoeting aan om zijn collectie *Macrophya*'s bij mij thuis af te leveren zodat ik kon bekijken of de nieuwe soort ook in zijn collectie aanwezig was. Toen ik klaar was met Bob's materiaal, bleek dat hij er 127 had!

Dit laatste was tekenend voor Bob. Als hij ergens in was geïnteresseerd, dan ging hij er helemaal voor. Op entomologisch gebied ging het hem vooral om verschillende families Diptera, waarvan hij een zeer grote en goed verzorgde collectie had. Met vlagen verzamelde hij ook vlinders, een tijd lang ook boktorren en verder alles wat rondvlog en -kroop als hij wist dat iemand er belangstelling voor had. Hij raakte in

bladwespen geïnteresseerd via zijn contacten met Simon van Ooststroom. Deze was van oorsprong botanicus en bezig met een overzicht van de Nederlandse bladwespen. Kort na de publicatie van zijn soortenlijst (*Wetensch. Meded. KNNV*, 1976) is hij echter helaas overleden. Bob verzamelde rond die tijd met name Tenthrediniinae, een subfamilie van de Tenthredinidae met veelal grotere en kleurige bladwespen. Verder had hij belangstelling voor enkele kleinere families, zoals de Pamphiliidae, Argidae en Cephiidae. De meeste andere bladwespen, vooral de kleinere zwarte en andere saaie beestjes, gaf hij aan Van Ooststroom. Na diens overlijden kwamen de bladwespen bij Bob echter op een wat lager pitje te staan.

In de tweede helft van de tachtiger jaren pakte hij de bladwespen-draad weer op. Dit vormde het begin van een lange serie bezoeken van Bob gedurende vele jaren. Voor zijn werk reed hij het halve land door en pikte overal bladwespen mee. Van tijd tot tijd kwam hij langs met de bladwespen die hij had gevangen, meestal een hele doos vol. Ook zijn contacten met Pierre Thomas (Leiden, later Heerlen) en Kees van Achterberg (Leiden) waren voor hem een stimulans om fanatiek verder te verzamelen. Bijna elk jaar zat er tussen het materiaal van Bob wel een nieuwe soort voor de fauna. Een aantal publicaties was daarvan het resultaat, waaronder twee artikelen die we samen hebben geschreven. De kroon op het werk was echter de grote publicatie over de Europese Pamphiliidae (1986), samen met Kees van Achterberg, die voor belangrijk deel steunde op het door Bob verzamelde materiaal.

Onvermoeibaar bleef hij verzamelen, als of de tijd geen vat op hem had. In veel collecties bevinden zich dieren die van Bob afkomstig zijn. Er wachten inmiddels nog meer dan 20 nieuwe Nederlandse bladwespen op publicatie. En zelfs als over langere tijd niet meer zo duidelijk zal zijn wie Bob van Aartsen ook al weer was, zal zijn materiaal nog steeds de basis vormen voor nieuwe ontdekkingen.

Helaas is de stroom nu opgedroogd. Op 1 juli 2007 kwam het bericht dat Bob was overleden. Maar de goede herinneringen zullen blijven. Bob was een behulpzaam, vriendelijk, joviaal en luidruchtig mens.

Publicaties over Hymenoptera van Bob van Aartsen

- Aartsen, B. van, 1993. Hymenoptera Symphyta - Bladwespen. (Verslag van de 147 e zomervergadering van de Nederlandse Entomologische Vereniging, 12-14 juni 1992, te Ansen (Dr.)). - Ent. Ber., Amst. 53 (5): xxiii.
- Aartsen, B. van, 1997. De Nederlandse Symphyta (blad-, hout- en halmwespen). - Bzzz. 5: 18.
- Aartsen, B. van & L.H.M. Blommers, 1994. Hymenoptera Symphyta - Bladwespen (Verslag van de 148e zomervergadering van de Nederlandse Entomologische Vereniging, 11-13 juni 1993, te Woold bij Winterswijk). - Ent. Ber., Amst. 54 (5): xxii.
- Achterberg, C. van & B. van Aartsen, 1986. The European Pamphiliidae (Hymenoptera: Symphyta) with special reference to The Netherlands. - Zool. Verh., Leiden 234: 1-90.
- Mol, A.W.M. & B. van Aartsen, 1987. Zes bladwespen, nieuw voor de Nederlandse fauna (Hymenoptera: Tenthredinidae). Ent. Ber., Amst. 47 65-70.
- Mol, A.W.M. & B. van Aartsen, 1994. Het geslacht *Monoctenus* Dahlbom in Nederland (Hymenoptera; Symphyta). - Ent. Ber., Amst. 54: 129-134.
- Smit, J. & B. van Aartsen, 2006. De bosknotswesp *Sapyga similis* toch niet verdwenen uit Nederland (Hymenoptera: Sapygidae). - Ned. Faun. Meded. 24: 25-27.

Verslagen

Twee begroeide zandverstuivingen in Brabant en hun angeldragende bewoners

Een verslag van de excursie van de sectie Hymenoptera naar Brabant op 2.9.2006.

Hans Nieuwenhuijsen, Aart van den Berg, Kees Goudsmit, Jan Smit & Jap Smits.

Inleiding

De eerste auteur deed in Bzzz 17 (Nieuwenhuijsen 2003) een voorstel om tijdens de excursies van de sectie Hymenoptera niet alleen te jagen op soorten maar ook te proberen oog te krijgen voor de ecotoop en zijn aculeatengemeenschap. In de praktijk blijkt, ook tijdens deze excursie, dat de deelnemers zich over het te onderzoeken terrein verspreiden en aan het vangen slaan. Thuis determineert men de vangsten, de gegevens worden verzameld en verwerkt tot een soortenlijst. Eventueel worden bijzondere vangsten toegelicht. Ook deze keer hebben we die werkwijze gevolgd en een soortenlijst opgenomen. Met deze gegevens krijgen we, op soortniveau, meer kennis over de verspreiding van een soort in ons land. Als we een bijzondere soort vangen kunnen we de beherende instantie van het terrein daarop wijzen en hij kan met zijn beheer rekening houden met zo'n soort. Maar wat doen we verder met zo'n soortenlijst? Het Nieuwenhuijsen-voorstel houdt in dat we van elke soort gegevens over zijn niche opzoeken, bijvoorbeeld over zijn voedsel. Vervolgens verbinden we de soorten met behulp